

Marek Tichý: Bubenská je manifestem myšlení první republiky

Bubenská 1 ožívá. Ikonický prvorepublikový palác se v posledních letech pod pečlivým dohledem architektonického studia TaK opět stává jednou z nejmodernějších administrativních budov ve střední Evropě. O novém pražském kampusu WPP, o filozofii rekonstrukcí i o dlaždičkách pro newyorské metro si Dita Stejskalová a Matouš Hruška povídali s architektem Markem Tichým, zakladatelem studia TaK.

Bílá labuť, Intercontinental, Volmanova vila a teď Bubenská 1, jaký je to pocit, být jedním z nejdůležitějších ateliérů, který se podílí na rekonstrukci a oživení Prahy?

Marek Tichý: Když jsme před dvěma roky připravovali výstavu rekonstrukcí, které máme na památkovém půdorysu Prahy za sebou, napočítali jsme jich přes šedesát. Mě to hlavně přivedlo k myšlence, že stárnu, ale jinak jsme za to samozřejmě rádi.

Obnovovat historický fond je trochu jako otvírat dialog mezi historickou a současnou architekturou. Mají k sobě velmi blízko. Dokonce tak blízko, že bych se odvážil tvrdit, že ani žádná historická a současná architektura neexistuje, co je dnes současné, bude velmi brzo historické. Architektura je jen dobrá a špatná. A my se snažíme obnovit a vrátit do toho běžného života to nejlepší.

I proto úmyslně jdeme do těch nejkomplikovanějších projektů a jsme ochotní si to odpracovat. U každé takové rekonstrukce je totiž potřeba až několik let

historických průzkumů a dohledávání všech postupů, které jsou mnohdy netradiční. Potřebujete týmy, které čítají několik desítek lidí, historiků architektury a dalších expertů.

Velice často pracujete na objektech, které vznikaly během první republiky a byly budovány ve funkcionalistickém stylu. Co je na těchto rekonstrukcích specifické?

Pro nás to reprezentuje určitou evoluci v naší práci. Začínali jsme před třiceti lety rekonstrukcemi mnohem starších staveb. Jak ale jde čas, tak se dostaly do hledáčku památkové ochrany i budovy z první republiky. A tak jsme dospěli přes renesanci a baroko až do 20. let, a dnes se například zabýváme ještě modernějšími stavbami, například rekonstrukcí hotelu Intercontinental ze 60. let.

První republika nás ale skutečně chytla. Má totiž něco, čemu my říkáme „společenská ambice“. V meziválečném období se u nás vytvořila atmosféra, která se se možná už v historii Česka nebude opakovat. Za dvacet

let svojí existence dala vzniknout obrovskému množství velkých projektů, které ovlivnily celý svět. A mám na mysli nejen ty architektonické, ale i podnikatelské. Patřili jsme skutečně mezi nejvyspělejší státy světa a gastarbeiteři z Německa a Švýcarska tady stáli fronty o práci a chodili se dívat, jak to tady děláme. A ducha doby odrážela i architektura.

„První republika nás skutečně chytla. Má totiž něco, čemu říkáme ‚společenská ambice‘.“

V čem se dnešní a tehdejší přístup liší?

Vše probíhalo neuvěřitelně rychle, za dva za tři roky vznikly stavby, které bychom dnes připravovali dvanact třináct let, a přitom bychom se ošívali, že rychleji to nejde. Často se zkoušely věci, které se objevily jednou a pak už nikdy, protože šlo často o experiment svého druhu. To můžeme vidět například na Bílé labuti nebo i na Bubenské, která jako první stavba ve střední Evropě měla mít řízenou ventilaci, na míru připravenou společností CARRIER. Ještě dnes se stává, že si to sem chodí stavaři fotit, aby zjistili, jakým způsobem to bylo řešené a instalované.

Další věc, která odráží tuto společenskou ambici, byla velikost těch staveb. To nám dnes už zcela chybí. My jsme země, která se pořád snaží skrýt do kouta a bojí se, jestli něco není moc velké nebo složité. Tehdy to bylo úplně jinak a nikdo neměl obavy experimentovat. Bubenská přitom byla veřejná investice, kterou udělaly Elektrické podniky hlavního města Prahy, to znamená, že i municipality měly odvahu jít do takovýchto projektů. To známe dnes z Londýna nebo z Paříže, ale nedokážeme si představit, že třeba Praha by něco takového připravila.

Filozofie ateliéru TaK je, že architektura je materializovaná myšlenka. Jaká je ona velká MYŠLENKA za Bubenskou?

Bubenská byla postavená jako jedna z nejmodernějších administrativních budov v Evropě. Cílem bylo ukázat, že i zaměstnanci ve veřejné správě mají nárok na kvalitní pracovní podmínky. A šlo to tak daleko, že řidiči, kteří tam zavázeli, si mohli po šichtě zajít do sauny nebo na bahenní lázeň přímo v budově. Na střechách byly otevřené terasy, kam jste si mohli jít odpočinout, opalovat se anebo si dát občerstvení.

Dnes jdou moderní pracoviště podobným směrem. Stírá se hranice mezi tím, kde začínají a kde končí. Zasedačka působí jako obývací a celé prostředí musí

být co nejpříjemnější. Podobným způsobem přemýšleli už tehdy. Cílem bylo vytvořit prostředí, kde si odpočíváte, a díky tomu budete podávat co nejlepší výkony. Bubenská toho byla manifestem.

Takže maximální funkčnost?

Budovy byly vnímané jako nástroj, a proto musely být připravené měnit se a expandovat. To je dobře vidět například na Bílé labuti, která byla postavená tak, že je možnost dostavět ještě dalších šest poschodí. Tehdejší architekti se řídili poučkou, že „nevíme, jak bude vypadat ekonomika a obchod za 50 let, a budova proto musí být připravena expandovat všemi směry“.

Dokonce v rámci projektu Bubenské měly původně vzniknout dvě budovy. Přes křižovátku měla stát ještě druhá stavba, čímž by se vytvořila jakási severní brána do Prahy.

Na architekturu tehdy nikdo nekoukal jako na pomník, který je potřeba oprašovat. Dívali se na ni jako na funkční věc. Pokud vytvořím pracovní nástroj, tak musí odpovídat tomu, jak vypadá povaha práce. A ve chvíli, kdy se ta povaha změní, tak se musí změnit i ten nástroj. Chleba se nedá krájet pazourkem.

Kromě toho naprostá většina tehdejších architektů, kteří tento typ budov stavěli, byli mladí kluci kolem 30 let. Vůbec nepřemýšleli o tom, že by si stavěli pomníky. Naopak, oni zametali s historickou architekturou a to samé očekávali u vlastních staveb. Když stavěli ty zářící domy, tak počítali s tím, že je třeba za třicet let někdo zboří a nahradí něčím aktuálnějším. Tím byli vlastně velmi avantgardní.

Foto: KIVA

A estetická filozofie celého projektu?

Zásadní bylo, aby ten dům byl ze všech stran prostoupený světlem. Toho se my dnes držíme. Člověk světlo potřebuje, a budova proto musí přenášet charakter denního světla. Ono to zase vychází z ideálů první republiky, které se ale táhnou až k antice. Je to o harmonii člověka – těla a mysli a sounáležitosti s přírodou. Jsou to ideály, které u nás hájili lidé jako Tyrš a sokolské hnutí. Komplexní pohled na svět, který generovaly prvorepublikové intelektuální spolky, se pak přenášel i do architektury.

Ambice i krize

Když jste zkoumali historii Bubenské, co jste zjistili a co vás nejvíce překvapilo?

Bubenská byla fascinující od začátku. Ať už množstvím architektonických prvků, které se tam objevují, prací s materiálem, používáním sklobetonu, železobetonu, práce s keramikou, práce se světlem, která je zásadní pro architekturu Adolfa Benše.

Naopak nepříjemné překvapení ale vychází právě z historických reálií. Do stavby se výrazně promítla hospodářská krize, hodně se šetřilo a hledaly se postupy, které budou úsporné. A protože se také hodně experimentovalo, tak se zkoušely materiály, které se ale po třiceti letech ukázaly jako naprosto nevhodné, protože ztrácejí svoji pevnost. To mělo za následek, že se celá Bubenská trochu propadla do vltavského podloží.

Prvního půl roku se tak naše práce věnovaly hlavně sanaci a zpevňování podloží, aby vůbec bylo možné s rekonstrukcí začít.

Když jste zmínil hospodářskou krizi, tak v Bubenské byly ale poměrně extravagantní věci – auta spouštěná výtahem do sklepa, bahenní lázně. Jak je možné, že tyto věci nebyly škrtnuté?

Oni se na to dívali jinak než my. Zásadní bylo, že chceme světu něco ukázat, něco velkolepého obhájit. Dnes se šetří tím, že většinu věcí škrtneme. Tehdy se ale nešetřilo na formátu, ale zlepšovala se efektivita práce. To je přístup, který byl vlastní i Baťovi, ten taky pořád vymýšlel způsoby zefektivnění výroby. Tyto postupy se přenášely i do stavebnictví, například rozvržením práce skupin, změnou logistiky, montáže a podobně. Stavba si cestu z krize našla ne tím, že škrtnete výtah nebo fasádu, ale tím, že lépe nastavíme celý proces.

Dnes naše efektivita práce v mezinárodním srovnání bohužel stále klesá, i když jsou tady i pozitivní příklady. Například Škodovka funguje velmi dobře, ale představte si, jak by to vypadalo, kdyby nebyla organizována německým koncernem. A ve stavebnictví je to podobné. Vše se předělává na dvakrát na třikrát, pak se to stopne, protože se lidé pohádají.

Studio TaK si vytкло jako zásadní myšlenku také to, že stavba je společný výsledek práce ateliéru a klienta. Jaké nápady přineslo WPP? Kde jste se rychle shodli a kde bylo potřeba hledat kompromis?

Bubenskou se zabýváme zhruba deset let ještě od doby, kdy ji vlastnila společnost Orco. Celý projekt se vlekl, až do chvíle, kdy přišla výzva od WPP. To byl impuls, který spustil celou rekonstrukci a vlastně zahájil jeden ze nejrozsáhlejších projektů, který byl tou dobou v Praze realizovaný.

WPP je zhruba deset let před zbytkem českého trhu. Firmy, které jsou rozkročené do celé Evropy, jsou mnohem progresivnější. A WPP také od začátku zdů-

razňovalo, že ta budova je ikonická, a proto si ji bere. A právě toto zdůraznění, že jde o něco výjimečného, něco, co má *genia loci*, a proto si to bereme, se pak přeneslo do celého týmu na straně WPP jako zadavatele.

To byla pro mě obrovská přidaná hodnota, která se propsala až k tomu, že jsme dostali velký prostor věci dotáhnout a všechno zrealizovat.

Foto: KIVA

Co pro vás byla největší výzva? Byl jste z něčeho nervózní, když jste na projektu začínali pracovat?

Ty nároky na úpravu, vyplývající zejména z technického stavu celé budovy, byly od počátku větší, než byli schopni snést památkáři na typově podobných stavbách. Ta jednání proto nebyla vždy snadná, ale nakonec se většina věcí povedla a domu to neublížilo, spíše naopak. Například otevření openspaců v křídlech budovy vnímám jako pozitivní, tam se nyní dostalo mnohem víc světla a vznikla nám krásná druhá osa celé budovy, která se vám otvírá před očima do otevřených kanceláří.

Když byste zhodnotil spolupráci s památkáři, je to pro vás rozumný kompromis?

Pro památkáře to je největší rozsah rekonstrukce, který kdy byli ochotní připustit. I v průběhu rekonstrukce se o tom vedly debaty, které doléhaly až na Ministerstvo kultury. Bylo to složité a kdybychom za sebou neměli jiné úspěšné projekty, tak se to možná ani nepovedlo. Sami památkáři čelili dotazům novinářů, jestli připustili zničení krásné historické budovy, jestli si za to nechali zaplatit. Dnes na to už ale všichni zapomněli a zůstává jen krásný výsledek. A i sami památkáři jsou spokojení. Ale je potřeba říci, že i na straně památkové péče se našli minimálně jednotlivci, opravdu vizionáři, kteří s námi do detailu projekt od přípravy po realizaci absolvovali a šli s námi do toho rizika.

Jak je celý projekt hodnocený ze strany odborné veřejnosti?

Jednoznačně pozitivně. V průběhu rekonstrukce obavy samozřejmě existovaly. Když jsme sundali fasádu, tak

za námi chodili zástupci občanských spolků, kteří říkali: „vidíte, a takto ten dům už zůstane vykuchaný“, ale dnes se ti slušnější už omluvili. Celý projekt je nakonec vnímaný jako průlomový počín.

Když jste zmínil fasádu, kolik bylo vyměněných dlaždiček?

Je to 6000 metrů čtverečních dlaždiček, což jsou kontejnery obkladů, které se musely přivézt. Ty staré opadaly, takže jsme podle střepů a glazury udělali přesné repliky. Bohužel původní obklad nešlo zachránit, protože byl i špatně aplikovaný na fasádu a do deseti let by opadal. Bubenská je ale výjimečná právě díky využití keramiky, kde se střídají široké a úzké spáry, s obklady se pracuje velmi kreativně a my jsme proto přemýšleli, jak se přiblížit původní verzi co nejvíce.

I proto jsme oslovili společnost Rako, která dlaždičky už tehdy vyráběla. V Bubenské byly totiž dlaždice dvojího typu, jednak podélné obdélníkové, a pak ty čtvercové, které jsou použité v atriích. To jsou dlaždice typu „Tunelia“. Společnost Rako je tehdy vyvinula pro newyorské metro, takže kdybyste se dnes jeli podívat do Brooklyn, tak je tam ještě ve stanicích uvidíte. Tehdy jsme je exportovali do celého světa. Konečným

„Na architekturu tehdy nikdo nekoukal jako na pomník, který je potřeba oprašovat. Dívali se na ni jako na funkční věc.“

dodavatelem sice nebylo Rako, ale vlastní keramický střeš i povrch byly vyrobené na zakázku přesně podle původního vzoru.

Brána do Prahy

Trojúhelník Vltavská, Holešovice, Letná se v příštích letech hodně promění. Jak si myslíte, že objekty jako Bubenská ovlivní celou oblast?

Posílí se pozice Holešovic jako výjimečného a možná jediného skutečného subkulturního „hubu“ v Praze. Charakter Holešovic, zejména těch horních, je totiž zcela výjimečný. Když se projdete na Milady Horákové, tak vidíte různé krámky, barvy-laky, galanterie a drobné kavárny. Ve vnitroblocích vznikají hipsterské bary a DIY dílny a celá ta čtvrť skutečně žije. I proto se místní tak bránili vybudování nákupního centra Stromovka. Cílem je mít život na ulicích a zajistit fungování služeb a drobných obchodů. K tomu je Bubenská ideální. Svým způsobem jsou Holešovice exkluzivní čtvrť, ale ne ve smyslu luxusu. Je to autenticky společenské a kulturní podhoubí.

Co dopravní uzel před Bubenskou? Máte informace o tom, jak by se měl do budoucna proměnit?

Informace mám, ale nejsem si jistý, zda město dokáže zorganizovat nějakou akci, protože u dopravních staveb se nakonec vždycky někdo s někým pohádá. Víze je ale taková, že by se měla snést dopravní ramena Hlávkova mostu. Před Bubenskou by pak místo magistrály byla obyčejná víceúrovňová křižovatka, podél které se dá sejít až k vodě. Moc bych se na to těšil.

Na místě stanice Vltavská by pak měla vzniknout nová Pražská filharmonie, která se teď soutěží. Ale jestli to bude v horizontu deseti let, to si netroufám říct. Ty plány znám, ale mluvilo se o tom intenzivně už když jsme začínali s rekonstrukcí Bubenské a za tu dobu se nic neposunulo.

Foto: KIVA

Ing. arch. Marek Tichý

Autorizovaný architekt a pedagog na Fakultě architektury ČVUT v Praze, kterou absolvoval v roce 1995. V letech 1993–1994 studoval na škole architektury v Nantes a pracoval v Nantes a v Paříži v ateliéru 3A Paris – Nantes, v letech 1995–2001 působil v ateliéru SEA (Skupina ekologické architektury), v roce 2002 spoluzaložil architektonickou a inženýrskou kancelář Tichý & Kolářová a následně TaK Architects.